

สรุปเนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัย

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย

พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485

เป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน แต่เนื่องจากเนื้อหาของ พ.ร.บ. นี้เกี่ยวกับการชลประทาน¹ ซึ่งมีความหมายรวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ หรืออีกนัยหนึ่งคือ อุทกภัย จึงมีความเกี่ยวข้องกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอันรวมถึงอุทกภัยด้วย

ตาม พ.ร.บ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกี่ยวกับการชลประทาน ดังนี้

- อธิบดีกรมชลประทานมีอำนาจ (มาตรา 15)
 - ปิดกั้น หรือเปิดทางน้ำชลประทาน²
 - ขุดลอกซ่อมหรือตัดแปลงแก้ไขทางน้ำชลประทานหรือจัดให้มีสิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำชลประทาน
- นายช่างชลประทาน อันหมายถึงเจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าควบคุมการก่อสร้างหรือการบำรุงรักษาการชลประทานมีอำนาจ
 - ใช้ที่ดินหรือสิ่งของบุคคลใด ๆ ในที่ใกล้เคียงหรือในบริเวณที่อาจเกิดอันตรายได้เท่าที่จำเป็นเฉพาะในกรณีฉุกเฉินเพื่อป้องกันอันตรายอันเกิดแก่การชลประทาน (มาตรา 7)

¹ มาตรา 4 “การชลประทาน” หมายความว่า กิจการที่กรมชลประทานจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มา ซึ่งน้ำหรือเพื่อกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่งระบาย หรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุขปิโตรเคมี หรือการอุตสาหกรรม และหมายความรวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ กับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย

² “ทางน้ำชลประทาน” หมายความว่า ทางน้ำที่รัฐมนตรีได้ประกาศตามความในมาตรา 5 ว่า เป็นทางน้ำชลประทาน

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ทางน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- ประเภท 1 ทางน้ำที่ใช้ในการส่ง ระบาย กัก หรือกั้นน้ำเพื่อการชลประทาน
- ประเภท 2 ทางน้ำที่ใช้ในการคมนาคม แต่มีการชลประทานร่วมอยู่ด้วย เฉพาะภายในเขตที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทาน
- ประเภท 3 ทางน้ำที่สงวนไว้ใช้ในการชลประทาน
- ประเภท 4 ทางน้ำอันเป็นอุปกรณ์แก่การชลประทาน

ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ว่าทางน้ำใดเป็นทางน้ำชลประทานและเป็นประเภทใด

- ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สิ่งรูกกล้า เช่น สิ่งก่อสร้าง สิ่งเพาะปลูก
พ้นไปจากทางน้ำชลประทาน ชานคลอง เขตคันคลอง หรือเขตพนัง³ ได้ (มาตรา 23 วรรค 2)

- ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีฉุกเฉินเพื่อป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแก่
การชลประทาน เพื่อให้สิ่งกีดขวางพ้นไปจากทางน้ำชลประทาน (มาตรา 24 วรรค 2)

3. เจ้าพนักงาน⁴ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่

- เข้าไปในที่ดินของบุคคลใด ๆ เพื่อทำงานสำรวจตรวจสอบอันเกี่ยวกับการ
ชลประทาน (มาตรา 101)

- ดูแลรักษา ทางน้ำชลประทาน คันคลอง ชานคลอง ทำนบ⁵ พนัง (มาตรา 13 ตรี)

- สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินตัดหรือนำต้นไม้ของตนที่รูกกล้าหรือทำให้
เสียหายแก่ทางน้ำชลประทาน (มาตรา 24)

4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรีในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานมีหน้าที่ดูแล
รักษาคันคลอง และทางน้ำชลประทานในเขตท้องที่หรือเขตเทศบาลนั้น

นอกจากนี้ พ.ร.บ.ดังกล่าวยังกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนกระทำการใดที่มี
ผลกระทบต่อกรชลประทานซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำหรืออุทกภัย ดังนี้

- ห้ามผู้ใดปลูกสร้าง แกไข ต่อเติมสิ่งก่อสร้าง หรือปลูกปักสิ่งใดหรือทำการ
เพาะปลูก รูกกล้าทางน้ำชลประทาน ชานคลอง เขตคันคลอง หรือเขตพนัง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก
นายช่างชลประทาน (มาตรา 23)

- ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตัดหรือนำต้นไม้ “ในที่ดินของตน ซึ่งรูกกล้าหรือทำให้
เสียหาย” แก่ทางน้ำชลประทาน ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน (มาตรา 24) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 36 ตรี)

- ผู้ใดทำการอันเป็นการกีดขวางทางน้ำชลประทาน โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือ
จากนายช่างชลประทาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ (มาตรา 25 วรรค 1 ประกอบมาตรา 37)

- ผู้ใดกระทำการใดอันจะทำให้เสียหายแก่คันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 30 ประกอบ
มาตรา 37)

³ “คันคลอง” หมายความว่า มูลดินที่ถมขึ้นเป็นคันยาวไปตามแนวคลอง

“ชานคลอง” หมายความว่า พื้นที่ระหว่างขอบตลิ่งกับเชิงคันคลอง

“พนัง” หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเป็นคันยาวไปตามพื้นดิน เพื่อป้องกันอุทกภัย

⁴ “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการชลประทาน
และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งอธิบดีได้แต่งตั้งตามความในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

⁵ “ทำนบ” หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำเพื่อกั้นไม่ให้น้ำไหลผ่านหรือข้ามไป

ดังกล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า พ.ร.บ.การชลประทานหลวง พ.ศ.2485 ได้ให้อำนาจและกำหนดหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สังกัดกรมชลประทาน ดังมี อธิบดีกรมชลประทาน นายช่างชลประทาน เจ้าพนักงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมหรือบุคคลซึ่งอธิบดีแต่งตั้ง รวมถึงกำหนดหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น ดังมี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรี ให้มีส่วนร่วมโดยตรงต่อการป้องกันอุทกภัย เพราะหากมีการบริหารจัดการทางน้ำชลประทาน คันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง ประตูละบายน้ำ เขื่อนที่ดี เช่นมีการขุดลอก มีการเปิดปิดทางน้ำอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการดูแลรักษา ทางน้ำชลประทานมิให้มีสิ่งกีดกั้นทางเดินน้ำหรือดูแลรักษาคันกั้นน้ำ พนังกั้นน้ำ ให้ดีอยู่เสมอ ย่อมสร้างเสริมประสิทธิภาพในการป้องกันภัยน้ำท่วมได้ดียิ่งขึ้น และแม้ พ.ร.บ.ดังกล่าวจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรม ปก. แต่โดยภารกิจของ กรม ปก.และแนวนโยบายเรื่อนักวิชาการสาธารณสุข จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทราบขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวตาม พ.ร.บ. นี้ เพื่อประสานและกำหนดแนวทางในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอันเกิดจากอุทกภัยต่อไป

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a114/%a114-20-9999-update.pdf>

ปรับปรุงข้อมูล ณ วันที่ 15 ตุลาคม 2558